

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן רַפָּה רַפּוֹ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יב]

ומה שכתב המשני"ב לעיל (סי' א ס"ק יז), שבשבת ויום טוב במקום לומר פרשת קרבנות מוסף של אותו יום יעסוק בפרשה דינוא, ביאר הגר"ח קניבסקי (ש"ת דעת נטה תשובה עא) שאין הכוונה לפרשה שיקראו ביו"ט, שהרי אין צריך לקרואה, אלא הכוונה להלכות יו"ט.

(35) אמנם לקמן (סי' תרסט ס"ק ד) כתב, שכתבו הפוסקים שכליל שמחת תורה יקרא את הפרשה שמו"ת, שעכשיו הוא זמנה.

וביום שמחת תורה עצמו, אף שכבר התחילו לקרוא פרשת בראשית, דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ז ס"א) שיכול לקרוא פרשת יחאת הברכה; כל היום, משום שקראת פרשת בראשית היא רק אופן של סיום התורה, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (הליכות חיים עמ' צג), ומימי הוסיף הגר"ח קרליץ (שם), שכיון שכבר התחילו לקרוא פרשת בראשית, יכול להתחיל שמירת של פרשת בראשית, וכמו שהתבאר לעיל (ס"ק ז).

מאידך, הכף החיים (ס"ק כו וכט) כתב, שאחרי שכבר התחילו לקרוא פרשת בראשית, שוב אינו יכול להשלים את פרשת יחאת הברכה.

[משנ"ב ס"ק יט]

שְׁמַח וְקִרְאוּהוּ לְמַתָּר לְמַפְסִיר, וְיִהְיֶה בְּקֵי וְנִגְלִיל בְּהַ66.

(36) ומשמע שבמקום שהבעל קרא הוא הקורא את ההפטרה מנביא שבקלף, אין הציבור צריכים לקרוא לעצמם את ההפטרה (ששי"כ פמ"ב דע"י רלג), וגם החז"א (ארחות רבינו ח"ג עמ' רלד) לא קרא את ההפטרה לעצמו, ויתכן שמטעם זה לא קרא.

ולפי טעם זה, מי שלא קרא את ההפטרה לעצמו עד אחרי התפילה, כתב הקצות השלחן (סי' עב בדה"ש ס"ק יב) ששוב אין צריך לקרוא את ההפטרה לעצמו.

[ביה"ל ד"ה בשעת]

בְּסִימָן קָמוּ בְּמַגְדָּא בְּרַחֵם סַעֲיָ קָטָן הַ בְּמַה שְׁכָתָב בְּשֵׁם הַתְּרוּמַת־הַדֶּשֶׁן³⁷.

(37) שכתב שלדעת הסוברים שמותר לקרוא שמו"ת גם בשעת קריאת התורה, מותר לקרוא גם כשאין עשרה מקשיבים מבלעדי, כיון שגם הוא עסוק באותו ענין.

סִימָן רַפּוֹ

דִּינֵי תְּפִילַת מוֹסֵף בְּשַׁבַּת

[משנ"ב ס"ק א]

כְּמוֹ קָרְבָן מוֹסֵף, שְׁזָמְנוּ לְכַתְּמָה אַחַר הַתְּמִיד¹.

(1) הורגים להתפלל מוסף מיד לאחר תפילת שחרית קודם קריאת התורה, כתב בשו"ת לבושי מרכי (מהר"ת או"ח סי' צח) שאין לעשות כן, אלא שמי"ב בשעת הצורך אפשר לסמוך על מה שכתב בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סי' רמג בהנה"ה לאו"ח סי' רפח) שיש ללמד וזאת על הנהגים להקל בזה בשעת הצורך. והוסיף, שלא יעשו כן באופן קבוע.

ובספר עמק ברכה (קריאת התורה אות ד) כתב, שכשמחת תורה במקומות שעושים קידוש לפני ההקפות ושוחטים הרבה ומשחכרים עד שקרוב הדבר שלא יוכלו לכון כלל אחר כך בתפילת מוסף יש ללמד זכות על הנהגים כן, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרסט ס"ק ז).

[ביה"ל ד"ה מין]

אִם הַתְּפִילָה שְׁחִיטָה בְּצַבֵּיר, בְּרָאֵי אֵין נִכּוֹן שֶׁהוּא יִתְחַלֵּק מִקֵּם².

(2) אבל כדי להתפלל מוסף במנין שיש בו ציבור גדול ויקיים בזה תפילה יצורב עם, כתב לעיל (סי' צ ס"ק כח) שאם רוב הציבור מאחרים להתפלל שחרית, ולכן התפלל שחרית במנין מצומצם, אם יש באפשרותו ילך להתפלל מוסף בבית הכנסת עם ציבור שיש בו ירוב עם, ואף שעל ידי זה לא יתפלל מוסף סמוך לתפילת שחרית, והוסיף, שדוקא אם בית הכנסת הוא המקום המיוחד לתפילתו.

[שעה"צ ס"ק טו]

פְּרִימְקָדִים, דְּלֹא תְּהוֹסֶפֶת־שֶׁבַח³⁰.

(30) שכתב (בס"ק ו), שדוקא בשמיני עצרת עצמו יכול לקרוא ולא קודם לכן.

[משנ"ב ס"ק יח]

מִפִּי הַשְּׁלִיחַ צְבוּר³¹ וכו', עַם הַשְּׁלִיחַ צְבוּר אֵין לְהַמְתִּיר בְּנֶה³².

(31) והקורא שמו"ת בחזרת השי"ץ, כתב הגר"ח קניבסקי (ארחות ישר עמ' קח) שיתכן שאפילו בדיעבר לא יצא ידי חובתו, שהרי זו מצוה הבאה בעבירה.

(32) וכן נהג הגר"ח קניבסקי (ארחות רבינו ח"א עמ' קכג) לקרוא את הפעם השנייה של השמו"ת יחד עם השי"ץ, ובין גברא לגברא קרא את התרגום, והחז"א (דינים והנהגות פ"ה אות יג) נהג לשתוק בעת הקריאה ולהקשיב מתוך חומש.

ולענין קריאת המגילה, כתב לקמן (סי' תרצ ס"ק יג) שלא יקרא את המגילה יחד עם השי"ץ, שיש חשש שהשומע יתן את לבו לזה שקורא מתוך מגילה פסולה או מחומש ולא לשי"ץ, ולטעם זה אם קורא רק לאדם אחד, מותר, והוסיף שם, שיש מחמירים שבכל אופן אסור, כיון שיש חשש שיתן את דעתו על מה שקורא בעצמו, ולא על מה שאומר השי"ץ.

[משנ"ב ס"ק טז]

דְּבִנְדָאֵי קָרָא עִם הַתִּינוּקוֹת שְׁנֵי פְּעָמִים³³.

(33) ולדעת הסוברים שיש לקרוא כל פסוק פעמים ומיד לאחר מכן את התרגום, כתב הכף החיים (ס"ק לב) שצריך מלמד התינוקות לחזור ולקרא שמו"ת, ועוד שכיון שיש לקרוא שמו"ת בלי הפסק וכולעיל (ס"ק ו), עליו לחזור ולקרא שמו"ת.

[משנ"ב ס"ק יח]

מִדֵּי שֶׁבַח בְּשִׁבְתָּ³⁴ וכו', וְאֵם קָרָא בְּיוֹם שְׁמִינֵי עֶצְרָת לֹא הִפְסִיד³⁵.

(34) וכן לענין קריאת ד' פרשיות שנים מקרא ואחד תרגום כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' מ) שמטעם זה שכבר קרא אותם בשבת כסדרם, פשוט שאין צריך לקרותם שוב. וכן הורה הגר"ח קרליץ (נד בפורים פ"ב סי' ט).

הלכות שבת סימן רפה רפו

(יא) עד רביעי בשבת, י' וי' אומרים (ט) (יב) עד שמיני עצרת * (ד) ב'שעת קריאת (ו) [ן התורה (טו) [עין לעיל סימן קמו: ו (טז) 'מלמד (י) תינוקות (יז) אין צריכים לחזור ולקרות הפרשה בשבת: ז (יח) כאין צריך לקרות (ט) [ן פנשת יום טוב: הגה וכן אין צריך לקרות בהפטרות (מרכי היק), ומכל מקום (יט) [נהגו לקרות (ט) [הפטרות. ובשבת של חגגה הקרא בהפטרות (כ) של שבת ולא 'שוש (י) אש"ש (פסקי מהרא"י סי' קא):

רפו דיני תפלת מוסף בשבת, וכו' ה' סעיפים:

א * זמן תפלת מוסף * מנד (א) אחר תפלת השחר, ב' ואין לאחריה * יותר (ב) מעד סוף שבע שעות.
כ חב"י הרי"י סימן כע ותימ"ת ה"שן סימן כ: א תפלות ובראש ובעני יונה ריש פקד ר ה"ככות ובימים כפרן ג מהלכות תפלה ב קבוצת כ"ח כ"כ"י יתכן ויבדיל יחזיק כ'ח"ל

באר היטב

(ה) עד שמו"ע. פ"י שיש לקרות אז שנים מקרא ואחד תרגום, וכל אדם יאמר ויקרא ויפטר ויחזור ויקרא ויפטר ויחזור ויקרא ויפטר (א) התורה, ואם שמע פעם א' מש"ן הקרא פעם א' נצא, אבל אין לסמוך לכתחלה על השמיעה, ל"ח, מ"א, וכן עמ"ס: (ז) תינוקות. וקרא בימיהם שהיו לומדים פירוש המקרא עם התינוקות, אבל אם לומד פירוש המלות לחד לא יצא, ומ"מ יה' שיקרא עוד פעם א' מקרא, וזה עולה לו במקום מקרא. מ"א: (ח) פרשת י"ט. דהא כבר קרא כל התורה מדי שבת בשבתו. וקובע ש"ת קרא וזאת הברכה, הפגו: (ט) ההפטרות. פעם א' מקרא

משנה ברורה

(יא) עד רביעי בשבת. השלישה ימים הראשונים שזכ"ן עדיין קצת לשבת שעבר, ויבדל למן בסימן רצט סעיף ו' לגבי הבהלה, לכן בדיעבד יכול להשלים: (יב) עד שמיני עצרת. הינו בארץ-ישאל ששם עושין שמיני עצרת רק יום אחר, ונזכרין ה' הפטרות, וילקח בדיעבד מקרי (טו) עד יום שהוא משלים פרושיותיו עם הצבור, אבל לכתחלה לכלי עלמא לא יאחר יותר מ"ים השבת: (יג) שאז משלימין הצבור. ויש לו (טו) לקרות אז שנים מקרא ואחד תרגום, וכל אדם יאמר ויקרא ויפטר ויחזור ויקרא ויפטר ויחזור ויקרא ויפטר (יד) בשעת קריאת התורה. וביסימן קמו במגן-אברהם סעיף-קטן ה הביא בשם הש"ת שמחמיר בזה, אלא הכל צריך לישמע הקריאה מפי השליח-הצבורי, וכן הוא דעת הגר"א שהובא בספר מצשה-רב, דצריך לישמע כל תורה ותורה בקולו ולא יספיק להקרא בלבד; ומשמע שתפסו העקר בדעת השבלי-לקט בשם רבו הר"מ שהובא בהגהות מימוני ובבית-יוסף שם, דנק בין גברא לגברא מפר. ומכל מקום נראה דלקרא בלחש מלה במלה עם השליח-הצבור אין להחמיר בה³², כ"ן שמכונן או גם לישמע כל תורה מפי השליח-הצבור, והמגן-אברהם הביא שם בשם משה-המשה דלכתחלה נכון לעשות כן, (יז) וכן כתבו כמה אחרונים: (טו) ועין לעיל סימן קמו. דשם מסיק המחבר בסעיף ב' הנכון להמדרש בדבריו לכונן דעתו לשמעם מפי הקורא, והוא משום דחיש גם-כן לדעת הפוסקים שהבאתו למעלה:

ו (טו) מלמדי תינוקות. וקרא בימיהם שהיו לומדים פירוש המקרא עם התינוקות, ולכן יוציא בזה גם די תרגום, ויבדלעיל בסעיף ב', אבל אם לומד פירוש המלות לחד לא יצא ודי תרגום אלא השני פעמים מקרא, ודבראי קרא עם התינוקות שני פעמים³³, ולכן צריך לומר תרגום בעצמו [מתחילת-השקל, וכן מצדד הפריימג'דין]:

(יז) אין צריכין וכו'. מכאן שנגזר השעמים אינו מצבב לגבי שנים מקרא ואחד תרגום [פמ"ג]: ז (יח) אין צריך. ורצה לומר, שאין צריך לקרות לעצמו שנים מקרא ואחד תרגום, דהא (יח) כבר קרא כל התורה מדי שבת בשבתו³⁴, וכיום הישענא רבא יקרא שנים מקרא ואחד תרגום פרשת י'זאת הברכה', ואם קרא ביום שמיני עצרת לא הפסיד³⁵ [שע"ח]: (יט) נהגו לקרות ההפטרות. טעם המנהג: שמה יקראוהו למחר למפטיר, ויהא בקי ונגיל בה³⁶, מה שאין כן בפשיטות של יום-טוב ששם החזן הוא הקורא [מ"א]: (כ) של שבת ולא וכו'. ורצה לומר, שיש מנהג באיזה מקומות (יט) שקורין בצבור לבד הפטרות הפסדה עוד אינה פוסקים בהפטרות 'שוש אש"ש' [משום דכתיב בה 'פתחו ביה פאר' וגומר], וקא משמע לן דבשעת שקורא לעצמו ההפטרות אין צריך לקרות אלו הפוסקים, (כ) משום דהוא קצו' וישגור בפי הכל והקי בקו' בלא זו הקריאה. והבארבע פרשיות יקרא הפטרות דארבע פרשיות:

שערי תשובה

[ן התורה. עין בה"ט. ובכח"ב כתב בשם הר"ב פנחס בן-יהודה: אם שמע שמירת מאמר אפילו בלי א"ש נצא, ויבדל שיהיה לישמע מלה במלה. ע"ש: [ס] פרשת י"ט. עין בה"ט. ועין בבב"ר, כתב בשם הגר"י ז"ל, ביום הושענא נצא יקרא פרשה וזאת הברכה שמות: ובשם מהר"ם זכותא בתשובה כתב דבחול' שעושין ב' י"ט יתענה ביום הו"ר, ומ"מ אם קראה ביום שמיני עצרת לא הפסיד, ע"ש:

ה' תרגום, וכן שני לחות הברית: (י) אש"ש. וכו' פרשיות יקרא בהפטרות דרי' פרשיות:

באר הלכה

דחיש דלמא אגב רב סעדת שבת משהמייט ולא יגמר [אור זרוע]: * יכול לקרות הפרשה וכו'. עין באלוה רבה שכתב דהוא מצוה מן המצוות. וכלא הוא, דהלא מסתבר בעצמו סימן קמו סעיף ב' סובר דהמדרש בדבריו לא יעשה כן. והוא משום שהביא שם בבית-יוסף דכמה ראשונים חולקין על זה, אלא דייבול לסמוך מי שרוצה להקל על התקליו, עין שם. אבל חלילה דנימא דהוא מצוה מן המצוות, ומה שהביא מבית סוף סימן זה, גסיכ' אין שום ראיה להמצינו שם [אם לא דנימא דכמת האלוה רבה הוא בין גברא לגברא]. ומצאתי שכתב תפס עליו ככל זה בספר שאמר מרדכי ומסיק דלא כותה, ועין מה שבסבתי במשנה ברורה בשם הש"ת וסג"א שסבירי' שיש לומר שלא לעשות כן: * בשעת קריאת התורה. עין לעיל בסימן קמו במגן-אברהם סעיף-קטן ה במה שכתב בשם מהר"ם-הרש"ם³⁷, ועין שם בהרומות-הרש"ן שכתב דהכי נשכח באור נרדע, ובבאר הלכה שם בסבנו דמאר נרדע לא מוכח מירי, והבאנו פמולות לדברינו מהבדין הפלגו והתנה מימוני דסבירא להו דאין להקל בלא עשה דצויה לספר-חזרה, והוא הדין לענינו, עין שם. אך כל זה לדעת האור זרוע בשם הר"י חסיד, אבל לפי השבלי-לקט וקרי"א לא נפקא-מינה מירי בזה, ובכל גוני צריך לישמע קריאת ספר-התורה מפי הש"ן וקרא, ויכמו שכתבנו במשנה ברורה:

* מנד אחר תפלת השחר. עין בלבושי-שוד בסימן זה דמשמע מנה, דאף שזמנה אחר תפלת השחר אף אם התפלת בהשקמה כותבין, מכל מקום יותר טוב לכתחלה לאחרי, דהא קרנן מוסף דשבת אמרין פסקנא זמן הקרבנות היה בשש, והתפלות הלא הם נגד הקרבנות. ולי נראה, דלא מבעיא אם התפלת שחרית בצבור, כדאי אין נכון שהיא יתחלק מהם³⁸ להתפלת אחר-כך מוסף ביחיד [ואפילו אם ירצו כלם להפסיק ולהתקבץ פעם שנית למוסף גסיכ' אין פדאי, עין בראש פרכות רמ"א דמשמע זה היתירו הראשונים להקדים תפלת מערב אף שלא בנענו כ' טוח לקבצם שנית, אם לא שלא ילכו מבית-המדרש וירצקו בתורה בתוך ק"ח, ואפילו אם התפלת עם שחרית ביחיד, גסיכ' אין פדאי לאחרי כל-כך עד קמורף לחצות, ולא נוכל לדמות עיני זה לקרבנות, דאחרי התפלה כל-כך מכלל מצות ענג שבת, ועד חצות קבאר לקפון בסימן רפח בקרי' דאסור להתענות: * יותר מעד סוף וכו'. ומשמע דעד שש ומקצה

שער העיון

(טו) פריימג'דין, דלא כחוספת-שבת³⁹, (טו) בית-יוסף: (יז) לביש ודבריי-חמדות ושלחן-עצושיים: (יח) מגן-אברהם: (יט) בית-יוסף קמ"ד, והובא בפה במתחילת-השקל. ומהגר"א משמע לכאורה דקורין רק 'שוש אש"ש', וצריך עיון, דאיסוף למה יקרא לעצמו הפטרות של שבת: (כ) הגר"א, וכן לומר בזה מה שפקח מהגן-אברהם דאם לא יחזר לעולם, שמה יקראוהו ולא ינח רגל בה, וזה אינו, דכיון שהוא מצוה בפי הכל מפילא רגל בה, ולא העמקיה מה שכתב מהגן-אברהם דקרא הפטרות פעם אחת תרגום, דבמקומו אין המנהג כזה:

א * זמן תפלת מוסף * מנד (א) אחר תפלת השחר, ב' ואין לאחריה * יותר (ב) מעד סוף שבע שעות. כ חב"י הרי"י סימן כע ותימ"ת ה"שן סימן כ: א תפלות ובראש ובעני יונה ריש פקד ר ה"ככות ובימים כפרן ג מהלכות תפלה ב קבוצת כ"ח כ"כ"י יתכן ויבדיל יחזיק כ'ח"ל

הַלְבוּת שַׁבַּת סִימָן רַפּוֹ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

זְמַן הַקְרֵבַת הַמוֹסֵף הֵיךְ לְכַתְּחֵלָה יָצַד סוּף שְׁבַע.

מאידך, בשו"ת באר יצחק (א"ח סי' כ) כתב, שיתפלל תחילה תפילת מוסף בציבור ואחר כך יתפלל תפילת שחרית, כיון שתפילה בציבור נחשבת יותר מקודשת מתפילה ביחידות. והוסיף (בסוף הסי'). שזה דוקא בשבת ויום טוב שגם בשחרית מתפללים רק שבע ברכות, אך בראש חודש וחול המועד יש להסתפק האם יתפלל שחרית תחילה, כיון שבשחרית מתפלל י"ח ברכות, יתכן שלכך נחשבת יותר מקודשת מתפילת מוסף שיש בה רק שבע ברכות.

[ביה"ל ד"ה יתרו]

הלא יצ"ח להתפלל מנחה מקדמ' וכו', וצ"ח ברש"י וכו' מתפלל⁸.

7) ולכתחילה כתב לקמן (סי' תרכ ס"ק ב), שיש לחשוש לדעה זו, ולכן יש להתחיל להתפלל מוסף לפני שש ומחצה, שמשעה זו מתחיל זמן מנחה גדולה.

8) שכתב שאפילו בשעה שש ומחצה כבר נקרא פושע.

[משנ"ב ס"ק ו]

קא מ'מע ל'ן הלא אקרינן ה'י.

9) ולענין חיוב נשים כתפילת מוסף, כתב לעיל (סי' קו ס"ק ד) שלדעת הצ"ח הן פטורות ולדעת המגן גיבורים הן חייבות, וביאר הצ"ח (ברכות כו, א ד"ה ושל), שהטעם הוא כיון שתפילת מוסף היא מצות עשה שהזמן גרמא, ואינה בקשת צרכיו כשאר התפילות. טעם נוסף לפטרם מלהתפלל מוסף כתב בשו"ת רעק"א (מהדו"ק סי' ט ד"ה גם ובגליון השו"ע סי' קו), כיון שתפילת מוסף נתקנה ליזכר חיוב הקרבנות, והנשים לא השתתפו בנתינת השקלים לקטרת קרבנות הציבור.

וגם לדעות שמשים פטורות מתפילת מוסף, אם הן רוצות להתפלל, כתב הצ"ח (שם) שיכולות להתפלל, ואף לדעת השו"ע לקמן (סי' תקפט ט"ו) שאין נשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, דין תפילה שונה, כיון שאינן אומרות בו 'ציוני' כמו בשאר הברכות. ואף בשבת ויום טוב שאין מתפללים בהם תפילת נדבה, כתב התורת חיים (סופר, סי' קו ס"ק ב) שיכולות להתפלל תפילת מוסף, שכיון שקיבלו עליהם להתפלל, נחשבת תפילתם כתפילת האנשים ואינה תפילת נדבה, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ה"ד סי' יב אות ב).

וגם נער שטרם מלא לו כ"ג שנה, שלדעת הרע"ב (שקלים פ"א מיג) עד גיל כ"ג לא הביאו שקלים לקניית הקרבנות, כתב הגר"צ פראנק (מקראי קודש פורים, ארבע פרשיות סי' י) שחייב בתפילת מוסף וכן יכול לשמש כש"ץ, כיון שלא נוקטים כדברי הרע"ב. והוסיף, שגם בעיקר הסברא שכתב הרעק"א (הג"ל) שחיוב תפילת המוסף תלוי בחיוב נתינת השקלים, נחלקו עליו הפוסקים.

[משנ"ב ס"ק ז]

כָּבֵד נְחֻמָּה בְּקִדּוּשׁ¹⁰ וכו', דְּרַדִּי קְשִׁישׁוּתָהּ פֹּהִם יֵינן וכו' פ"ל סִימָן רַעג"א וכו', דְּנִרְוֵהוּ מִקְרִי גַם־כֵּן קְדוּשׁ בְּמִקְוִים סְעוּדָה¹¹.

10) ומי שהתור לו לאכול או לשתות קודם התפילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' רפט ס"א ד"ה חובת) שפשוט שקודם שאוכל עליו לקדש, וראה שם בפרטי הדינים כזה.

11) ושעור שניית היין הנוסף על הקידוש כדי להחשיבו כסעודה, כתב שם (ס"ק כו) שצריך להיות לפחות כשעור רביעית.

12) ומה שסומכים להקל שנקרא גם כן קידוש במקום סעודה, כתב בשו"ע לעיל (כ"י רעג ס"ק כט) שזהו דוקא בקידוש של היום, אבל בקידוש של הלילה יש לעיין אם לסמוך על זה, וכמו שכתב הרעק"א כאן שדעת כמה ראשונים לחלוק על זה, וכמו שהביא גם במשנ"ב שם (ס"ק כה).

ולדעת הגרי"א, כתב בביה"ל לעיל (שם ס"ה ד"ה כתבו), שגם בקידוש היום אין לקדש אלא במקום סעודה גמורה, ולא במיני תרמינא או יין, **המשך במילואים עמוד 22**

3) והמתפלל לאחר שעה שביעית שכתב השו"ע שנקרא פושע, ביאר הגרי"ש אלישיב (קובץ מבקשו תורה קובץ מג) שזה דוקא כשמתעצל להתפלל בזמן, אבל אם מאריך בפיוטים, כגון ביום כיפור או בריקודים בשמחת תורה שזה ענין של 'כבוד התורה', מותר אפילו לכתחילה להתאחר, ואף שמגיע כבר זמן מנחה, מותר להתפלל מוסף ולסמוך על השיטות שכתב השו"ע להלן (בס"י), שבציבור תמיד מקדימים תפילת מוסף למנחה.

וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' סב) ללמד זכות על הנוהגים לאחר תפילת מוסף ביום כיפור ושמחת תורה, והביא שהרעק"א בגליון (ברכות כח, א) העיר על דברי הגמרא שכתוב שנקרא פושע, 'ע"ין לקמן (דף מג, ב), ונראה שכונתו לדברי רש"י שם (ד"ה פושע) שכתב בביאור המילה פושע, שהכונה 'מתעצל'.

מאידך, באלף המגן (סי' תרכ ס"ק ב) כתב, שאף ביום כיפור בתפילת שחרית לא יארכו בפיוטים, והטעם שהמתפלל לאחר שבע שעות נקרא פושע, וכן מדברי הפמ"ג שהובא להלן מבואר, שגם ביום כיפור המתאחר לאחר שבע שעות נקרא פושע. וגם הנהגת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה מועדים ב, פ"ב הע' 34, מרשימות) היתה לעמוד על המשמר בשמחת תורה שיהיה שלא יתאחר הזמן לאחר שבע שעות, ומ"מ השיב לשואל שאם הציבור מתחילים מוסף לאחר שבע שעות, יחיד הממתין להתפלל עמהם יתכן שלא נקרא פושע, כיון שמה שאינו מתפלל עתה אין זה מחמת פשיעה, אלא כדי להתפלל בציבור.

ואם התחיל תפילתו בתוך שבע שעות ומסיימה לאחר שבע שעות, כתב הפמ"ג (סי' תרכ א"א ס"ק א) שאפשר שכבר לא נקרא פושע.

וגם אשה המתפללת מוסף, כתב הגר"ח קניבסקי (ספר נקיות וכבוד בתפלה עמ' רח) שאין לה להקל ולהתפלל אחר שבע שעות. והוסיף (אשי ישראל פ"ו הע' קעח), שבדיעבד כשלא התפללה קודם שבע שעות, יכולה להתפלל גם לאחר מכן, וכמו איש.

ואם הציבור מתכוננים לתפילת מוסף, ורואים שאם יאמרו 'יקום פורקן' יעבור סוף זמן שבע שעות, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל שם) שיעמדו מיד לתפילת שמונה עשרה ולאחר מכן יאמרו 'יקום פורקן'.

[משנ"ב ס"ק ג]

כִּי־נִן שְׁנֹבֵר קָה קְרִבֵּן מוֹסֵף, וְקִרְבֵּן מוֹסֵף אֵינן לָהּ תְּשִׁלוּמִין⁴.

4) וגם בראש השנה שמוסיפים בתפילת מוסף הרבה בקשות רחמים ופיוטים, כתב הערוך השלחן (סי' קח ט"ו) שאם לא התפלל אין לה תשלומין, כיון שעיקר תפילת המוסף נתקנה לקרבנות.

[משנ"ב ס"ק ד]

דְּכָבֵד מְדִינוֹתֵינוּ אֵינן נִהְגִּין לְשֵׂא פְּסִים בְּשַׁבַּת קָלִיל⁵.

5) וכיום טוב שנושאים כפים, כתב הרמ"א (שם) שהטעם משום שכולם שרויים בשמחת יום טוב, מה שאין כן בשבת שטרודים בהרהורים על מחייתם.

ואולם המנהג בארץ ישראל, הוא כמו שכתב לעיל (סי' קכח ס"ק קסד) שנושאים כפים בכל יום, ולענין מנהג עיר הגליל, ראה מה שכתבנו לעיל (שם).

[משנ"ב ס"ק ה]

דְּאֶסוּר לְהַקְדִּים וכו', לְקִרְבֵּן תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, וּבְדִיעֵבֵד יֵצֵא⁶.

6) ומי שמגיע לבית הכנסת כשהציבור עומד להתחיל תפילת מוסף, והוא עדיין לא התפלל תפילת שחרית, כתב בשו"ת אנרות משה (א"ח ח"ד סי' סח) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' לו) בשם שו"ת מהרש"ג (א"ח סי' כב), שעליו להתפלל תחילה תפילת שחרית, ואף שמחמת כן יצטרך להתפלל גם תפילת מוסף ביחידות.

הלכות שַׁבַּת סִימָן רפד רפה

המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק ג]

רוֹצֵה לִזְמַר, אֶף-עַל-פִּי שְׁאֵין בוּ תְּרַגְמוֹם¹².

12) ולכאורה צריך ביאור, שהרי בכל החומשים יש תרגום אונקלוס על הפסוק "עטרות היבוק" (במדבר ל"ג), והמהדורין חיות (ברכות ח, ב) והמסורת השי"ס (שם) כתבו, שיש להגיה שהכונה לחיוב ועטרות שבסוף הפרק (שם לד), שבזה לא הוסיף התרגום כלום, וראה בהע' הבאה.

שכשאומר שמירת יאמר בניגודתו, ובמשנים להלן (ס"ק ז) כתב שאינו מעבב לקוראה בטעמי המקרא.

11) והטעם שעדיף לקרוא בספר תורה, כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תקטז [אשר ממנו מקור דין זה כמצויין בשערי צדק ס"ק ב]), שהוא מכיון שיש לספר תורה קדושה מרובה [וראה ט"ז ס"ק ב ומשב"ז שם]. הוסיף, שמכיון שמצות כתיבת ס"ת היא כדי שיקראו בה, עדיף לקרוא בס"ת שבתוך ביתו.

הלכות שַׁבַּת סִימָן רפה

המשך מעמוד 126

שאי אפשר להתחיל לקרוא שמורה משבת שלפני יום טוב, כיון שבשבת שלאחר מכן לא יקראו פרשה זו אלא את הקריאה של שבת חול המועד, ומ"מ בדיעבד אם התחיל לקרוא משבת שלפני כן, אין צורך לחזור ולקרואה. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' עח) כתב, שאפשר להתחיל לקרוא שמורה כבר משבת שלפני יום טוב, שהרי בה מתחילים לקרוא פרשה זו במנחה. וכן הורה הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ז ס"א).

27) ואם לא קרא שמורה בשבת קודם מנחה, כתב הקצות השלחן (שם) שיקרא אחרי מנחה, ולא יסמוך לקרוא אחרי שבת כדעת הסוברים שאפשר לקרוא עד יום רביעי כמבואר בשו"ע, משום שאין זה אלא בדיעבד, וכן משמע להלן (ס"ק יב) שכתב שלכתחילה לכולי עלמא יש לקרוא שמורה בשבת.

28) ובשבת חול המועד, שאין קוראים בו מסדר הפרשיות אלא קריאה של שבת חול המועד, דעת הגרי"ש אלישיב (הערות למסכת ברכות ח)

הלכות שַׁבַּת סִימָן רפו

המשך מעמוד 128

[משנ"ב ס"ק ט]

קָדֵם מוֹסֵף אֶף פְּלִי קְדוּשָׁה, אֲבָל בְּלֹא קֶבֶץ אֵין לְקַלְלָהּ¹⁵.

15) אולם אם אין לו כלל במה לקרש אף לאחר שהתפלל מוסף, כתב השו"ע לקמן (סי' רפט ס"ב) שמותר לכל אדם לאכול בלי קידוש, וכיאר המשנים שם (ס"ק ז) שהוא כדי שלא לבטל מצות עונג שבת.

[משנ"ב ס"ק י]

שְׁהִיא תְּדִירָה¹⁶.

16) ואם לא התפלל תפילת שחרית ומוסף הגיע זמן תפילת מנחה, כתב לעיל (סי' קח ס"ק טז) שיתפלל תפילת מנחה ואחר כך מוסף ולאחר מכן שחרית. ומה שמקדים תפילת מוסף לתפילת שחרית, ביאר הא"ר (שם ס"ק ו) שתפילת מוסף עדיין לא עבר זמנה, מה שאין כן תפילת שחרית שכבר עבר זמנה ומתפלל אותה רק בתורת תשלומין.

[משנ"ב ס"ק יב]

לא מְקַרְי עֵנְוָה גְּדוּלָה¹⁷ וכו', עֵנְוָה נְשׂוּאֵין¹⁸ אוּ בְּרִית מִלְהָה¹⁹.
17) וסעודת יום טוב, כתב לעיל (סי' רלב ס"ק כד) שגם היא לא נקראת סעודה גדולה. וכשעה"צ שם (ס"ק כא) הביא, שהחיי אדם כתב שנקראת סעודה גדולה, וכתב על זה השעה"צ שדבריו צ"ע, שהרי מכבד בבית יוסף (שם) שסעודת יריט לא נקראת סעודה גדולה.

18) ואין הכוונה לסעודת הנשואין עצמה, שהרי אין נושאין נשים בשבת, אלא ביאר הפתח הדביר (סי' רלב אות י) שהכוונה לסעודת שבע ברכות.

19) וכן סעודת פדיון הבן, כתב לעיל (סי' רלב ס"ק כד) שאם ישנם הרבה אנשים ולכך נמשך זמן הסעודה, נקראת סעודה גדולה.

ובשו"ת שלמת חיים (סי' רנה) כתב, שהרצפה להחמיר כדעת הגר"א בודאי נכון לחזור ולקדש קודם הסעודה.

[משנ"ב ס"ק ח]

דָּקָל זֶה הוּא בְּקָלֵל אֲכִילַת עֲרֵא¹³.

13) ואם יעמיד שומר שיחזיר לו להתפלל מוסף אחר שאכל, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' רנה) שמדברי הגר"א כאן נראה שלא מועילה עצה זו.

[שעה"צ ס"ק ז]

וְעַן בְּסִימָן תּוֹלַט לְגַבִּי סֶפֶה מֶה שֶׁשֶׁתְּכַנּוּ שָׁם בְּנֵה, זֶהוּא מִדִּין קַטָּא¹⁴.

14) שכתב שם (בס"ק טו) לענין דיוב אכילה בסוכה, שהאוכל תבשיל העשוי מה' מיני דגן, לדעת השו"ע צריך דוקא שיקבע סעודתו על זה, ולדעת המג"א דינו כפת, שיותר מכביצה חייב בסוכה, ולענין פת הכאה בכיסטין כתב (שם), שאם אוכל יותר מכביצה חייב בסוכה.

ולענין אכילה קודם תפילת מנחה, כתב במשנים לעיל (סי' רלב ס"ק לד) שמותר לאכול מתבשיל העשוי מחומשת מיני דגן אפילו בכמות מרובה כל עוד שלא קבע עליו סעודה, וכמו אכילת פירות.

ומה שנהגים לחזק ולעשות קידוש בבית הכנסת בשמחת תורה וכדו' קודם תפילת מוסף, ולאכול פת הבאה בכיסטין אפילו יותר משיעור כביצה, ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פני"ב הע' נב) שאין לחשוש שזא ישבח להתפלל, כיון שברבים יזכרו אחר לשני [וכמו שכתב המשנים לקמן בהקדמתו לסי' תרטס]. והוסיף הגרש"ז אויערבך (כח"כ שם), שאף יחידים ההולכים לכיתם בשמחת תורה ומקדשים ואוכלים פת הבאה בכיסטין יותר מכביצה, סומכים על זה שכשיש זמן קבוע לתפילה מותר, וכמו שכתב בשעה"צ לעיל (סי' רלה ס"ק יט).

